Edinost in dialog *Unity and Dialogue*
81 (2026) 1: 457–470

Pregledni znanstveni članek Review scientific paper (1.02)
Besedilo prejeto Received: 6. 6. 2026; Sprejeto Accepted: 25. 6. 2026
UDK UDC: 27-584:355/359(497.4)
DOI: 10.34291/Edinost/81/01/Kocjancic
© 2026 Kocjančič CC BY 4.0

Klemen Kocjančič

K ustanovitvi skupine za versko sodelovanje: Vojaška duhovna oskrba v ekosistemu mednarodnih operacij in misij

Towards Establishment of Religious Engagement Team: Military Spiritual Care in the Ecosystem of International Operations and Missions

Izvleček: Članek predstavlja duhovno oskrbo v oboroženih silah in delovanje vojaških duhovnikov na mednarodnih operacijah in misijah z vidika civilno-vojaškega sodelovanja. Na podlagi pregleda literature analizira delovanje vojaških duhovnikov v okviru sodobne duhovne oskrbe v oboroženih silah. Vojaški duhovniki, ki predstavljajo povezovalni element med vojaškim in civilnim (verskim) okoljem, imajo lahko zaradi svojega edinstvenega statusa pomemben vpliv na sodelovanje z lokalnim okoljem, še posebej z neposrednimi stiki z lokalnimi verskimi voditelji. Prispevek predstavi delovanje vojaških duhovnikov na individualni (mikro), skupnostni (mezzo) in strateški (makro) ravni ter pokaže, da njihovo sodelovanje z lokalnimi verskimi skupnostmi prispeva k izboljšanju odnosov med mednarodnimi silami in civilnim okoljem, krepitvi legitimnosti delovanja mirovnih sil ter podpori stabilizacijskim procesom. Avtor predlaga oblikovanje posebne skupine za versko sodelovanje, ki bi institucionalizirano delovala na vseh treh ravneh civilno-vojaškega sodelovanja.

Ključne besede: duhovna oskrba v oboroženih silah, vojaški duhovniki, mednarodne operacije in misije, mirovne operacije, civilno-vojaški odnosi

Abstract: *The article examines spiritual care in the armed forces and the role of military chaplains in international operations and missions from the perspective of civil-military cooperation. Based on a review of the literature, it analyzes the role of military chaplains within the framework of modern spiritual care in the armed forces. Military chaplains, who serve as a connecting element between the military and civilian (religious) spheres, can, due to their unique status, have a significant influence on cooperation with the local community, particularly through direct contacts with local religious leaders. The paper presents the activities of military chaplains at the individual (micro), community (mezzo), and strategic (macro) levels and demonstrates that their cooperation with local religious communities contributes to improving relations between international forces and the civilian environment, strengthening the legitimacy of peacekeeping operations, and supporting stabilization processes. The author proposes the formation of a special group for religious cooperation that would operate institutionally at all three levels of civil-military cooperation.*

Keywords: *spiritual care in the military, military chaplains, international operations and missions, peacekeeping operations, civil-military relations*

Uvod

V prvi četrtini 21. stoletja je naraslo število oboroženih konfliktov, ki istočasno potekajo po različnih predelih sveta. To je vodilo k porastu znanstvenega preučevanja slednjih, pri čemer je po izbruhu (globalne) vojne proti terorizmu religija (oz. vera) ponovno postala pomemben preučevani dejavnik oboroženih konfliktov (Hazemali in Maver 2025; Liuski in Ubani 2020; Primc 2025).[1]

Med tematske sklope preučevanja vloge religije v oboroženih konfliktih oz. oboroženih silah spada preučevanje zgodovinskega razvoja duhovne oskrbe v oboroženih silah ter delovanja vojaških duhovnikov (Kocjančič 2021b; Šimac 2020). V sklop tega razvoja spadajo tudi vloge in naloge vojaških duhovnikov, ki se spreminjajo glede na družbene spremembe (Gutkowski in Wilkes 2011; Muršič Klenar 2025; Pirc 2025; Šimac 2025). Družbeno dojemanje vloge duhovne oskrbe v oboroženih silah skozi prizmo civilno-vojaških odnosov je prav tako postalo pomembno (Kocjančič 2021a; Matyók 2016). Veliko je tudi število znanstvenih del, ki se ukvarjajo s primerjavo organizacije vojaške duhovne oskrbe po različnih državah (Dörfler-Dierken in Nowak 2025; Ristevska in Juvan 2025). Posledično se je pojavila potreba po večjem medverskem sodelovanju v vse bolj večverskih oboroženih silah, vzpostavitvi vojaške duhovne oskrbe v državah, kjer še vedno ne zagotavljajo te službe, ter po organizaciji samostojne duhovne oskrbe za manjše verske skupnosti v sklopu oboroženih sil (Brožič idr. 2025; Hansen 2012; Inniger 2017; Okić 2025; Powell 2025). Velik porast oboroženih konfliktov in s tem tudi števila vpletenih vojakov vodi tudi k preučevanju aspekta pravične vojne ter posledic vojne na vojne veterane (Birher idr. 2026; Prazak in Herbel 2020; Smith-MacDonald idr. 2017). Vse bolj postaja pomembno tudi delovanje vojaških duhovnikov v odnosu s civilisti, predvsem v sklopu vojaških družin (Jakopič 2020; Moon 2026; Whiting idr. 2020). Sekularizacija družbe pa vodi tudi k preučevanju

1 Članek je nastal v okviru projekta *Prihodnji izzivi sodobnih oboroženih sil*, ki ga financira Fakulteta za državne in evropske študije na Novi univerzi.

nereligioznih oblik duhovne oskrbe v oboroženih silah (Kolenc 2014; Van Dress 2016).

Na podlagi pregleda obstoječe literature prispevek analizira delovanje vojaških duhovnikov v sklopu vojaških mednarodnih operacij in misij (MOM) skozi prizmo civilno-vojaškega sodelovanja, pri čemer se osredotoča na vlogo vojaških duhovnikov in drugih udeležencev MOM na verskem področju v gostujoči državi. Analiza dotičnega delovanja vodi k oblikovanju predloga o okrepitvi verskega delovanja v podporo izvajanju MOM.

Vojaški duhovniki v luči civilno-vojaških odnosov

Z vidika (vojaške) sociologije duhovna oskrba v oboroženih silah predstavlja edinstveno povezovalno vlogo, pri čemer lahko govorimo o institucionalizirani dvojnosti, saj so vojaški duhovniki hkrati vojaške osebe (in s tem predstavniki državne organizacije) in predstavniki svojih verskih skupnosti (in s tem nevladnih organizacij) (Burchard 1954, 528–529). Posledično se ustvarja tudi kritični presek med tema organizacijama, pri čemer lahko država pridobiva (religiozno) utemeljitev za svoje delovanje na obrambno-varnostnem področju (Suslov 2025).

Ta edinstvena pozicija vojaške duhovne oskrbe je formalizirana preko zaveze oz. zakonodaje med državo (vlado) in različnimi verskimi skupnostmi, pri čemer se ponavadi razdelijo vloge in obveznosti obeh krovnih organizacij: država (oz. oborožene sile) je dolžna zagotoviti plačo, ustrezno materialno podporo za delovanje ter status duhovnikov in vojaških (laičnih) pastoralnih sodelavcev, medtem ko verska skupnost ohrani in izvaja ekleziastično usposabljanje in nadzor nad delom svojih predstavnikov. Posledično se je v večini sodobnih oboroženih sil vzpostavil (standardni) model organizacijske integracije, pri čemer so duhovniki hkrati vključeni v dve totalni organizaciji (oborožene sile in institucionalizirano versko skupnost). V večini držav so vojaški duhovniki podrejeni tako vojaškim kot verskim predstojnikom, hkrati pa opravljajo versko celostno službo s civilno religijsko dimenzijo. Pri tem primarno izvajajo etnično usposabljanje za vse vojaške pripadnike v sklopu uradnih vojaških zadolžitev. (Čepar 2014, 93–94) Prav tako so se skozi zgodovino oblikovali različni modeli organizacije vojaške duhovne oskrbe (Šimac 2026).

Tako usposabljanje je pomembno tudi v sklopu procesa vojaške socializacije, kjer se povezujeta civilna identiteta in vojaški poklic. Religija v tem procesu velikokrat predstavlja velik del kulturne podlage, preko katere se prenašajo določene splošne vrline (npr. samodisciplina, spoštovanje avtoritete, samožrtvovanje itn.), s čimer postanejo temelj za bodočo integracijo v vojaški etos in samo vojaško organizacijo (Barna 2026, 1). Poseben vidik delovanja pa presega sam duhovni vidik in posega tudi na duševno raven, saj vojaški duhovniki z izvajanjem verskih obredov nudijo psihološko varovalko, ki omogoča vojaškim pripadnikom lažje soočenje s travmatičnimi izkušnjami skozi prizmo duhovnega vidika osmišljanja življenja, trpljenja in smrti (Bilosevych idr. 2025).

V oboroženih silah pa vojaški duhovniki poleg izobraževalne opravljajo tudi svetovalno vlogo znotraj vojaške hierarhije, pri čemer lahko nudijo etično dimenzijo (in standarde) poveljniškemu kadru z namenom neposrednega vplivanja na izvajanje vojaških nalog. Kot štabni častniki tako vojaški duhovniki nudijo poveljnikom nasvete glede moralne in humanitarne dimenzije operativnih odločitev, pri čemer skrbijo tako za usklajenost delovanja na MOM z mednarodnimi standardi in zakoni kot tudi za strateško kulturo lastne države. To pa predstavlja tudi enega izmed eshatoloških razkolov pri vojaških duhovnikih, saj morajo najti ravnovesje med totalno podreditvijo vojaški organizaciji in pripadnostjo verski organizaciji oz. spoštovanju verskih načel in pravil (Bartles-Smith 2025, 23).

Specifično prehajanje med civilno in vojaško sfero omogoča vojaškim duhovnikom, da predstavljajo vlogo povezovalcev med obema sferama, kar postane zelo vidno v primeru MOM (Adams 2006). Na številnih konfliktnih območjih, kjer imajo lokalni verski voditelji veliko družbeno vlogo, lahko vojaški duhovniki opravljajo vlogo (ne)formalnih diplomatov. S poznavanjem vere in splošne kulture lahko vzpostavijo stik in zgradijo odnos z lokalnimi verskimi voditelji preko skupne oz. podobne verske identitete oz. položaja, pri čemer s tem prispevajo k izboljšanju dialoga, zaupanja in sodelovanja med predstavniki vojaških kontingentov na MOM ter lokalnim prebivalstvom (Lee idr. 2005).

Religija z vidika civilno-vojaškega sodelovanja predstavlja pomembni (operativni) dejavnik, če izhajamo iz dejstva, da večina svetovnega prebivalstva izraža pripadnost določeni verski skupnosti. Iz tega razloga je pri

vzpostavitvi sodelovanja med (tujimi) pripadniki oboroženih sil in lokalnim prebivalstvom religija vitalna za doseganje strateških in operativnih ciljev. Pri tem lahko vojaški duhovniki opravljajo nalogo t. i. vzpostaviteljev miru (*peacemakers*) in vzdrževalcev miru (*peacekeepers*) pa tudi humanitarnih povezovalnih častnikov (*humanitarian liaison officer*) z namenom zmanjševanja intenzivnosti versko-motiviranih oboroženih konfliktov, ki pogosto vodijo v množične poboje (Admirand 2016; Headley 2020; Leonard 2020; Little, 2007; Scheffler, 2007).

Različne ravni delovanja vojaških duhovnikov na MOM

Po koncu hladne vojne se je zveza Nato usmerila v mirovne operacije, kar je vplivalo na razvoj novih doktrin delovanja na kriznih območjih. Posledično se je začela preoblikovati vloga vojaških duhovnikov, ki so razširili svoje delovanje tudi na civiliste. Eno izmed takih področij so bile npr. tudi ženske in mladoletniki. V Iraku in Afganistanu so zahodne mirovne sile specializirane skupine za civilno-vojaško sodelovanje, in sicer skupine za sodelovanje z ženskami (eng. *Female Engagement Teams*; FET). Zaradi družbenega okolja, kjer so ženske v primerjavi z moškimi bile oz. so še v podrejenem položaju, je bilo sodelovanje z njimi oteženo. Posledično so oblikovali FET, preko katerih so izvajali projekte civilno-vojaškega sodelovanja, namenjene izključno ženskam in otrokom (Terinte 2023).

Z vidika civilno-vojaških odnosov vojaško duhovništvo prav tako deluje kot ključno orodje t. i. mehke moči, ki državi omogoča premostitev kulturnih razlik in izkoriščanje verodostojnosti verskega sektorja za doseganje stabilnosti v (post)konfliktnih območjih (Plut 2002, 142–143).

Na individualni (mikro) ravni vojaški duhovniki začnejo delovati že pred odhodom kontingenta na MOM. Pripadniki Vojaškega vikariata Slovenske vojske (VVIK) tako izvajajo usposabljanja za pripadnike kontingenta, pri čemer se osredotočajo na posredovanje informacij glede kulturnega miljeja države, kjer bodo pripadniki oboroženih sil delovali, vključno s prisotnimi verskimi skupnostmi ter običaji. Ta seznanitev ni namenjena le obogatitvi znanja, ampak predvsem preprečevanju morebitnih konfliktov, do katerih bi prišlo med kontingentom in civilnim prebivalstvom. Na tej ravni pa vojaški duhovniki preko t. i. službe prisotnosti še vedno

izvajajo svoje osnovno poslanstvo v obliki duhovne podpore pripadnikom kontingenta, pri čemer slednjim lahko omogočijo, da sodelujejo pri verskih obredih, ki jih izvajajo civilni verski voditelji. Z vstopom in/ali sodelovanjem pri verskih obredih v lokalnem okolju vojaški duhovniki tako zagotavljajo duhovno podporo, hkrati pa navezujejo stike z lokalnim prebivalstvom, pri čemer jih tako sodelovanje humanizira oz. povezuje. (Lee, Burke in Crayne 2005, 16–21; Potrpin 2010)

Sodelovanje z lokalnimi verskimi voditelji, ki uživajo veliko stopnjo podpore oz. družbenega vpliva/moči, privede do srednje (mezzo) ravni delovanja, ki presega individualno raven in se nanaša na skupnost v lokalnem okolju. Na tej ravni vojaški duhovniki podpirajo lokalno okolje s koordiniranimi verskimi in kulturnimi prizadevanji, ki jih redni vojaški častniki ali tradicionalni diplomati ne morejo zlahka izvesti (Adams 2006, 11–13; Thames in Nozell 2021). Med pomembna prizadevanja na srednji ravni spadata obnova mošej in verskih spomenikov ter izvajanje večjih verskih dogodkov, namenjenih lokalni skupnosti (Adams 2006, 6). Vojaški duhovniki na tej srednji ravni delujejo kot »humanitarni most« in spreminjajo potencialno sovražnost v sodelovanje, pri čemer izkoriščajo skupne duhovne identitete za preprečevanje ali blažitev verskih povodov v oboroženih silah (Lee, Burke in Crayne 2005, 3). Tako so slovenski vojaški duhovniki v sklopu MOM na Kosovu ter v Bosni in Hercegovini s pomočjo Karitasa Vojaškega vikariata organizirali različne humanitarne in dobrodelne akcije, pri katerih so poleg pripadnikov SV sodelovale tudi druge slovenske nevladne organizacije in podjetja (Kocjančič 2021a, 176).

Na strateški (ali makro) ravni pa vojaški duhovniki delujejo preko strateškega svetovanja in komuniciranja med poveljstvom celotne MOM ter lokalnimi voditelji na regionalni ali nacionalni ravni. S tem neposredno vplivajo tako na delovanje lastnih mirovniških sil kot na lokalno okolje (Adams 2006, 24; Thames & Nozell 2021, 7–10). Tu pride do pomena sodelovanje z verskim voditeljem (*Religious Leader Engagement*), pri čemer vojaški duhovniki z neposrednim sodelovanjem z najvišjimi verskimi voditelji v državi delovanja poskušajo izboljšati trenutno stanje ter stopnjo sodelovanja med mirovnimi silami in civilnim prebivalstvom (Moore in Mansoor 2013).

Eden izmed takih primerov strateškega delovanja vojaških duhovnikov je nedvomno program povezovalca z verskim voditeljem (*Religious Leader Liasion*; RLL), ki je potekal v Iraku. Vojaški duhovniki so tako sodelovali z lastnimi (strateškimi) poveljniki, lokalnimi nevladnimi organizacijami ter visokimi predstavniki verskih skupnosti. Pri tem so izvajali naslednje naloge: podpora izvajanja načrta povezovanja s ključnimi deležniki, spodbujanje pokonfliktne vzpostavitve medverskega dialoga ter promocija sprave ter pomiritve (Griffin 2009).

Povezovanje teh treh ravni predstavlja ključno stičišče civilno-vojaških odnosov, kjer država izkorišča edinstven status vojaških duhovnikov za širjenje svojih vrednot in zagotavljanje legitimnosti svojega delovanja v tujini (Bartles-Smith 2025, 20; Palmer 2024, 4). Delovanje vojaških duhovnikov na vseh treh ravneh predstavlja enega izmed elementov t. i. verige miru (Leonard 2020). Pri tem pa se pojavi potreba po (dodatni) profesionalizaciji te vloge, vključno s specializiranim usposabljanjem na področju pogajanj, svetovnih religij in preoblikovanja konfliktov, kar predstavlja ključno potrebo za izboljšano učinkovitost prihodnjih MOM (Lee, Burke & Crayne 2005, 24–27; Seiple 2009, 48). Potreba po vključitvi različnih strokovnjakov ter različnih principov sodelovanja je pomembna tudi z vidika pridobitve nevojaških oblik razreševanja vojaških konfliktov; npr. Evropska unija si je zadala nalogo v Strateškem kompasu za varnost in obrambno postati globalni akter (Brožič 2024), pri čemer bi lahko v okviru diplomacije uporabili tudi (vojaške) duhovnike.

Potreba po skupini za versko sodelovanje?

Številne oborožene sile, vključno s Slovensko vojsko, že zdaj uporabljajo skupine za civilno-vojaško sodelovanje, preko katerih se izvajajo različni projekti za krepitev sodelovanja med mirovnimi silami ter lokalnim prebivalstvom (Garb 2016), pa tudi druge programe, v katerih (so)delujejo vojaški duhovniki v sklopu MOM (Griffin 2009; Moore in Mansoor 2013).

Po zgledu FET bi se tako lahko vzpostavile posebne skupine za versko sodelovanje (ang. *Religious Engagement Teams*; RET). To bi predstavljalo paradigmatski premik v strukturni integraciji vere v vojaške operacije, pri čemer bi duhovna oskrba v oboroženih silah prerasla v multidisciplinarno

(pri)štabno funkcijo štaba. Taka specializirana vojaška enota, sestavljena iz verskih voditeljev (duhovnikov, muftijev itd.) ter laičnih strokovnjakov na področju teologije in religiologije, bi delovala kot operativni multiplikator sile na področju civilno-vojaškega sodelovanja na MOM. Tak sistematični pristop bi presegal trenutni okvir delovanja na ravni *ad hoc*, saj bi prinesel sistematizirane postopke delovanja ter prenašanje izkušenj z različnih MOM, hkrati pa bi RET delovala istočasno na strateški, operativni in taktični ravni. S tem bi presegli omejenost delovanja različnih dosedanjih pristopov na tem področju.

Znotraj RET bi morali torej sodelovati tako vojaški duhovniki, ki imajo status neborca, kot tudi pastoralni sodelavci oz. druge vojaške osebe, ki podpirajo vojaške duhovnike ter izvajajo zaščitne ukrepe med delovanjem v okoljih z visokim tveganjem. Treba bi bilo zagotoviti prisotnost pripadnikov različnih veroizpovedi, pri čemer bi se vodstvo RET oz. vodilna vloga pri stiku z lokalnim okoljem prilagodila glede na veroizpoved sogovornika oz. naklonjenost slednjega. Dodatno vrednost bi predstavljala še večnacionalna sestava RET, saj bi tako RET z lastnim zgledom predstavljala dober primer sodelovanja na mednacionalnem, medetničnem in medverskem nivoju.

Na mikro ravni bi pripadniki RET še vedno delovali kot primarni varuhi duhovne odpornosti in morale znotraj mirovnega kontingenta. Preko službe prisotnosti (ang. *ministry of presence*) (Primc in Hazemali 2026) in izvajanja duhovnih obredov ter običajev bi tako krepili moralni značaj pripadnikov, hkrati pa bi zagotavljali usposabljanje pripadnikov glede t. i. verske pismenosti za delovanje v tujem (kulturnem in verskem) okolju. Taka usposobljenost je primarnega pomena, da se prepreči nastanek lokalnih napak (verskega ali kulturnega značaja) ter prerast slednjih v strateške krize.

Na srednji ravni se naloge RET razširijo na humanitarno povezovanje na lokalni ravni. Glavna naloga skupine bi bila vzpostavitev odnosa z lokalnimi verskimi voditelji ter nevladnimi organizacijami, na podlagi katerega se nato izvajajo določeni humanitarni projekti. V nasprotju z obstoječimi (taktičnimi) skupinami za civilno-vojaško sodelovanje bi RET imela edinstvene kvalifikacije na duhovnem oz. religioznem področju, ki so potrebne za vzpostavitev zaupanja z lokalnimi imami, duhovniki ali drugimi

verskimi voditelji, ki so ključni za delovanje na lokalnem področju. RET bi tako usklajevala obrede na ravni lokalne skupnosti pa tudi tiste, pri katerih bi sodelovali pripadniki mirovnih sil. Tako sodelovanje bi pokazalo spoštovanje tujih vojakov do vrednot države gostiteljice ter dodatno humaniziralo in izboljšalo odnose med tujci in lokalnim prebivalstvom.

Na strateški (makro) ravni pa bi RET sodelovala z najvišjimi oz. najbolj vplivnimi verskimi voditelji v državi delovanja ter predstavljala strateški svetovalni organ. Z izvajanjem t. i. verske diplomacije bi RET pomagala pri oblikovanju in delovanju medverskih svetov z namenom povezovanja predstavnikov različnih verskih skupnosti. Tako usmerjeno sodelovanje bi vodilo k preprečevanju medverskih konfliktov in s tem k izboljšanju stabilnosti lokalnega okolja. Kot strateški svetovalni organ pri poveljstvu MOM pa bi pripadniki MOM podali aktualne, strateške ocene na področju verske in kulturne dinamike v lokalnem okolju ter svetovali izvajanje operacij s posebnim ozirom na verski element (npr. zaščita posebej pomembnih verskih objektov, zmanjšanje ali povečanje vojaške prisotnosti v času verskih praznikov). Tako strateško sodelovanje bi omogočalo RET, da istočasno vpliva na vojaški in civilni del pa tudi na tujo in lokalno stran predvsem preko promocije univerzalnih človekovih pravic znotraj oz. preko verskega okvira.

Za oblikovanje takih RET bi bilo treba oblikovati prilagojena usposabljanja za pripadnike, pri čemer bi tako usposabljanje moralo presegati vojaške in teološko-religiološke vsebine ter zajemati tudi vsebine iz kulturologije, diplomacije, psihologije, mediacije itd. Institucionalizirani pristop k RET bi dalje zagotovil vzpostavitev in delovanje stalne skupine strokovnjakov, ki bi lahko sodelovala na različnih MOM, pri čemer bi lahko uporabljali (lastne) izkušnje s predhodnih napotitev.

Zaključek

Sodobne mednarodne operacije in misije potekajo v vse bolj kompleksnem varnostnem okolju, pri čemer med ključnimi elementi lokalnega družbenega okolja ostaja religija. Religija ima na številnih kriznih območjih pomemben vpliv na politične procese, družbeno kohezijo, legitimnost oblasti ter vsakdanje življenje prebivalstva, kar neposredno

vpliva tudi na družbeni oz. oboroženi konflikt. Posledično postajata razumevanje verske dinamike in sposobnost učinkovitega sodelovanja z verskimi skupnostmi vse pomembnejši del sodobnega civilno-vojaškega sodelovanja.

Analiza vloge vojaških duhovnikov kaže, da njihovo delovanje presega tradicionalno razumevanje zagotavljanja duhovne oskrbe le za pripadnike oboroženih sil. Zaradi svojega dvojnega statusa predstavnikov vojaške organizacije in verske skupnosti imajo edinstven položaj, ki jim omogoča vzpostavljanje mostov med vojaškim in civilnim (lokalnim) okoljem. Ta povezovalna funkcija se še posebej izrazi na mednarodnih operacijah in misijah, kjer lahko vojaški duhovniki preko poznavanja verskih skupnosti, kulturnega okolja in lokalnih običajev pomembno prispevajo k izgradnji zaupanja med mirovnimi silami in lokalnim prebivalstvom. Pri tem ne delujejo zgolj kot izvajalci duhovne oskrbe, temveč tudi kot svetovalci poveljnikom, posredniki pri komunikaciji z lokalnimi verskimi voditelji ter podporniki humanitarnih in razvojnih projektov.

Izkušnje iz MOM na Kosovu, v Bosni in Hercegovini, Iraku, Afganistanu in drugih kriznih območjih kažejo, da religije ni mogoče obravnavati zgolj kot spremljevalnega dejavnika oboroženih konfliktov, temveč kot pomemben operativni element, ki lahko vpliva tako na uspeh kot na neuspeh posamezne MOM. Prav zato postaja verska pismenost vse pomembnejša kompetenca sodobnih oboroženih sil. V tem okviru vojaški duhovniki predstavljajo pomemben, vendar pogosto premalo izkoriščen vir znanja in izkušenj.

Zato predlog glede vzpostavitve skupin za versko sodelovanje (*Religious Engagement Teams*; RET) predstavlja nov korak pri razvoju civilno-vojaškega sodelovanja. Medtem ko so različni programi delovanja vojaških duhovnikov potekali na različnih ravneh, pa RET narekuje holistični pristop, ki povezuje vse te ravni ter po možnosti tudi predstavnike več verskih skupnosti. Takšne multidisciplinarne skupine bi omogočile sistematično vključevanje verske dimenzije v načrtovanje in izvajanje mednarodnih operacij ter presegle dosedanjo odvisnost od individualnih pobud posameznih vojaških duhovnikov ter nevpletenost v strateške odločitve. Ob ustreznem usposabljanju in institucionalni podpori bi RET lahko postale pomemben operativni instrument za krepitev zaupanja, preprečevanje

konfliktov, zaščito verske dediščine in spodbujanje medverskega dialoga. S tem bi prispevale ne le k uspešnejšemu delovanju mirovnih sil, temveč tudi k dolgoročni stabilizaciji družb, v katerih mednarodne operacije in misije delujejo.

Izjava o dostopu do raziskovalnih podatkov

Ker raziskava temelji na teoretičnih izhodiščih, v prispevku niso bili ustvarjeni ali analizirani novi raziskovalni podatki.

Reference

Adams, George. 2006. *Chaplains as Liaisons with Religious Leaders: Lessons from Iraq and Afghanistan.* Washington, DC: United States Institute of Peace.

Admirand, Peter. 2016. Dialogue in the Face of a Gun? Interfaith Dialogue and Limiting Mass Atrocities. *Soundings: An Interdisciplinary Journal* 99/3: 267–290.

Barna, Boglárka. 2026. The Role of Religion in Military Socialisation: Toward an Integrative Model. *Religions* 17/305: 1–21. Https://doi.org/10.3390/rel17030305.

Bartles-Smith, Andrew. 2025. Military Chaplains and Equivalent Religious Personnel under International Humanitarian Law. *International Review of the Red Cross* 107/928: 19–69. Https://doi.org/10.1017/S1816383125000037.

Bilosevych, Ivan, Mariia Oleksyuk, in Natalia Savelyuk. 2025. Religious Faith as a Tool for Psychological Support During Combat Operations. *Pharos Journal of Theology* 106/3: 1–13. Https://doi.org/10.46222/pharosjot.106.3026.

Birher, Nándor, Avraham Weber, Nándor Péter Birher, Noga Sebők, in Márk Joszipovics Fodor. 2026. Just Peace or Just War? Theological, Ethical and Technological Reflections on Armed Conflict. *Religions* 17/374: 1–25. Https://doi.org/10.3390/rel17030374.

Brožič, Liliana. 2024. EU Actorness in a Mirror: The War in Ukraine. *International Journal of Diplomacy and Economy* 10/2: 153–168.

Brožič, Liliana, Stjepan Domjančić, in Oliver Andonov. 2025. Možnosti vzpostavitve duhovne oskrbe v armadi Republike Severne Makedonije. *Edinost in dialog* 80/2: 233–250. Https://doi.org/10.34291/Edinost/80/02/Brozic.

Čepar, Drago. 2014. *Vojak in vera. Duhovna oskrba vojakov in odnos med državo ter verskimi skupnostmi v Evropi in Natu.* Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.

Dörfler-Dierken, Angelika, in Mats Nowak. 2025. Military Chaplaincy in Slovenia in the Light of Military Chaplaincy in Other States in Western Europe. *Sodobni vojaški izzivi* 27/3: 51–68. Https://doi.org/10.2478/cmc-2025-0023.

Garb, Maja. 2016. Razvoj pojma in koncepta civilno-vojaškega sodelovanja in usklajevanja v mirovnih operacijah. *Sodobni vojaški izzivi* 18/1: 111–127. Https://doi.org/10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.18.1.6.

Griffin, LaMar. 2009. Strategic Religious Dialogue: A Chaplain's Perspective on Religious Leader Liaison. *The Review of Faith & International Affairs* 7/4: 71–76. Https://doi.org/10.1080/15570274.2009.9523417.

Grimell, Jan. 2018. Veterans, the Hidden Wounds of War, and Soul Repair. *Spiritual Care* 7/4: 353–363. Https://doi.org/10.1515/spircare-2018-0008.

Gutkowski, Stacey, in George Wilkes. 2011. Changing Chaplaincy: A Contribution to Debate over the Roles of US and British Military Chaplains in Afghanistan. *Religion, State & Society* 39/1: 111–124. Https://doi.org/10.1080/09637494.2011.546508.

Hansen, Kim Philip. 2012. *Military Chaplains and Religious Diversity.* New York: Palgrave Macmillan.

Hazemali, David, in Aleš Maver. 2025. Thematic Charting of Military Chaplaincy Scholarship (2014–2024): A Scopus and Web of Science Scoping Review. *Bogoslovni vestnik* 85/2: 399–426. Https://doi.org/10.34291/BV2025/02/Hazemali.

Headley, William. 2020. Interreligious Dialogue as a Peacebuilding Tool in Conflict Situations. *Spiritan Horizons* 15: 26–41.

Inniger, Matthias. 2017. A Theological-Ethical Evaluation of Christian-Muslim Dialogue in the Swiss Army Chaplaincy. *Studies in Interreligious Dialogue* 27/2: 131–148.

Jakopič, Matej. 2020. Structure of the Support System for Military Families in the United Kingdom, Germany and Slovenia. *Sodobni vojaški izzivi* 22/2: 101–115. Https://doi.org/10.33179/BSV.99.SVI.11.CMC.22.2.6.

Kocjančič, Klemen. 2021a. Med religijo in oboroženimi silami: vojaški duhovniki Slovenske vojske v luči civilno-vojaškega sodelovanja. V: Marjan Malešič, ur. *Kriza, varnost, vojska: Preplet teoretičnih in empiričnih spoznanj*, 165–181. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

– – –. 2021b. Ne samo vez z Bogom: razvoj vloge in dolžnosti vojaških duhovnikov skozi zgodovino. *Bogoslovni vestnik* 81/1: 103–113. Https://doi.org/10.34291/BV2021/01/Kocjancic.

Kolenc, Antony Barone. 2014. Not 'For God and Country': Atheist Military Chaplains and the Free Exercise Clause. *University of San Francisco Law Review* 48/3: 395–456. Https://repository.usfca.edu/usflawreview/vol48/iss3/2 (pridobljeno 17. 5. 2021).

Lee, William Sean, Christopher J. Burke, in Zonna M. Crayne. 2005. *Military Chaplains as Peace Builders: Embracing Indigenous Religions in Stability Operations.* Maxwell Air Force Base, AL: Air University Press.

Leonard, David R. 2020. Peacemakers: Chaplains as Vital Links in the Peace Chain. *JFQ* 96: 64–73.

Little, David, ur. 2007. *Peacemakers in Action: Profiles of Religion in Conflict Resolution.* Cambridge: Cambridge University Press.

Liuski, Tiia, in Martin Ubani. 2020. How Is Military Chaplaincy in Europe Portrayed in European Scientific Journal Articles between 2000 and 2019? A Multidisciplinary Review. *Religions* 11/540: 1–22. Https://doi.org/10.3390/rel11100540.

Matyók, Thomas. 2016. The Vital Role of Religion in Civil-Military Interaction. *Small Wars Journal.* Https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-vital-role-of-religion-in-civil-military-interaction (pridobljeno 17. 5. 2021).

Moon, Zachary. 2016. Pastoral Care and Counseling with Military Families. *Journal of Pastoral Care & Counseling* 70/2: 128–135. Https://doi.org/10.1177/1542305016633663.

Moore, S. K., in Shah Mansoor. 2013. Religious Leader Engagement: An Emerging Aspect of the Comprehensive Approach. *The Three Swords Magazine* 24: 60–65.

Muršič Klenar, Matjaž. 2025. Duhovna oskrba v oboroženih silah v dobi avtentičnosti. *Sodobni vojaški izzivi* 27/3: 23–32. Https://doi.org/10.2478/cmc-2025-0021.

Okić, Muhamed. 2025. Mission of the Military Muftiate in the Ministry of Defence and the Armed Forces of Bosnia and Herzegovina. *Sodobni vojaški izzivi* 27/3: 69–79.130–133. Https://doi.org/10.2478/cmc-2025-0024.

Palmer, James. 2025. Missiological Adaptation as a Framework for Chaplains in Civil-Military Engagement. *Military Chaplaincy Review* 1/1: 27–38. Https://doi.org/10.65589/001c.133265.

Pirc, Gašper. 2025. Duhovna oskrba v vojski v času pospešene digitalizacije, tehnološkega napredka in družbenih prelomov. *Poligrafi* 30/119–120: 311–330. Https://doi.org/10.35469/poligrafi.2025.532.

Plut, Jože. 2002. *Za pravice človeka: predstavitev doktorskega dela z naslovom Duhovna oskrba vojaških oseb, analiza slovenskih povojnih razmer, pastoralni modeli in predlogi.* Ljubljana: Družina.

Potrpin, Jože. 2010. Zvest Bogu in domovini. *Družina*, 22. 5. https://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/59-21-CerkevDoma-1 (pridobljeno 17. 5. 2021).

Powell, Joseph. 2025. 'Selassie Is the Chaplain': Contextualising Rastafari Chaplaincy Provision in the British Armed Forces. *Sodobni vojaški izzivi* 27/3: 81–103. Https://doi.org/10.2478/cmc-2025-0025.

Prazak, Michael, in Dellas Oliver Herbel. 2020. The Role of Military Chaplaincy in Addressing Service Member Help Avoidance: A Critical Review with Treatment Implications. *Journal of Health Care Chaplaincy* 28/1: 108–127. Https://doi.org/10.1080/08854726.2020.1793094.

Primc, Liza. 2025. Religious and Spiritual Care in the Slovenian Armed Forces: A Scoping Literature Review. *Bogoslovni vestnik* 85/1: 87–118. Https://doi.org/10.34291/BV2025/01/Primc.

Primc, Liza, in David Hazemali. 2026. Values and the Ministry of Presence: Perspectives of Chaplains and Pastoral Assistants in the Slovenian Armed Forces. *Edinost in dialog* 81/2: (v tisku).

Ristevska, Teodora Tea, in Jelena Juvan. 2025. Enhancing Military Chaplaincy in Slovenia: A Comparative Analysis and Recommendations from Four NATO Allies. *Sodobni vojaški izzivi* 27/3: 33–49. Https://doi.org/10.2478/cmc-2025-0022.

Scheffler, Thomas. 2007. Interreligious Dialogue and Peacebuilding. *Die Friedens-Warte* 82/2–3: 173–187.

Seiple, Chris. 2009. Ready ... or Not?: Equipping the U.S. Military Chaplain for Inter-Religious Liaison. *The Review of Faith & International Affairs* 7/4: 43–49. Https://doi.org/10.1080/15570274.2009.9523414.

Smith-MacDonald, Lorraine, Jill M. Norris, Shelley Raffin-Bouchal, in Shane Sinclair. 2017. Spirituality and Mental Well-Being in Combat Veterans: A Systematic Review. *Military Medicine* 182/11–12: 1920–1940. Https://doi.org/10.7205/MILMED-D-17-00099.

Suslov, Mikhail. 2025. Theory of War and Theology of Sacrifice in the Russian Orthodox Church. *Political Theology.* Https://doi.org/10.1080/1462317X.2025.2581447.

Šimac, Miha. 2020. Croatian Military Chaplains Marko Hummel and Ivan Kralj in the Light of the Archival Records of the War Archives in Vienna. *Diacovensia* 28/2: 167–187. Https://doi.org/10.31823/d.28.2.1.

– – –. 2025. Between the Front Line and Inner Conflict: Emotions in the Notes of Military Chaplains. *Bogoslovni vestnik* 85/1: 739–762. Https://doi.org/10.34291/BV2025/03/Simac.

– – –. 2026. Duhovna oskrba v sodobnih oboroženih silah: tipologija modelov in izzivi hibridnih ureditev. *Bogoslovni vestnik* 86/2 (v tisku). Https://doi.org/10.34291/BV2026/02/Simac.

Terinte, Petronela Ionela. 2023. The Importance of Female Engagement Team Missions in Theatres of Operation in Afghanistan. *Scientific Research and Education in the Air Force – AFASES* 2023: 99–102. Https://doi.org/10.19062/2247-3173.2023.24.14.

Thames, Knox, in Melissa Nozell. 2021. How Military Chaplains Are Key Agents for Peace for the U.S. Armed Forces. *Knoxthames.com.* Https://www.knoxthames.com/post/how-military-chaplains-are-key-agents-for-peace-for-the-u-s-armed-forces (pridobljeno 17. 5. 2021).

Van Dress, Valeria R. 2016. *For Man and Country. Atheist Chaplains in the US Army?* Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute.

Whiting, Jason B., Garrett Cardinet, in Lisa V. Merchant. 2020. Military Chaplains and Intimate Partner Violence: Ethical Dilemmas in the Armed Forces. *Journal of Couple & Relationship Therapy* 19/4: 279–295. Https://doi.org/10.1080/15332691.2020.1795038.